

Dana 09.05.2022. godine u Sarajevu je održan okrugli sto „Tranzicija energetskeg sektora u BiH“, kome je prisustvovalo oko 100 učesnika.

Negativni učinci klimatskih promjena postali su sve očitiji i povezani su sa povećanim koncentracijama stakleničkih gasova u atmosferi, posebno ugljen dioksida. Utvrđeno je da je njihova povišena koncentracija u korelaciji s globalnim zatopljenjem. Energetski sektor je označen kao najveći emiter stakleničkih gasova. Brzim i drastičnim smanjenjem emisija stakleničkih gasova i postizanjem nulte neto stope emisija ugljen dioksida mogle bi se ublažiti klimatske promjene i njihovi efekti. Bosna i Hercegovina se usvajanjem legislative EU, a posebno prihvatanjem Sofijske deklaracije, opredijelila za provedbu energetske tranzicije do potpune neto dekarbonizacije 2050. godine. Uspješno provedena energetska tranzicija daje realne šanse da Bosna i Hercegovina održi energetske neovisnost, energetske sigurnost i pouzdano snabdijevanje kupaca električnom energijom. Energetska tranzicija mora da se prvenstveno zasniva na implementaciji politika, mjera i novih tehnologija u oblasti: proizvodnje, prijenosa, distribucije i potrošnje energije; na pravednoj tranziciji ugljenih regiona; razvoja projekata obnovljivih izvora i integracije tržišta; energetske efikasnosti; inovacijama i novim tehničko-tehnološkim rješenjima. Energetska tranzicija je jedan od najvećih izazova današnjice i predstavlja dugotrajan proces koji će trajati 2 do 3 desetljeća. U cilju realizacije socijalno-pravedne tranzicije, potrebna je finansijska potpora međunarodnih organizacija.

Nakon izvršenih prezentacija (koje su podijeljene u 4 tematske cjeline sa ukupno 8 prezentacija) i diskusija, tokom rada okruglog stola „Tranzicija energetskeg sektora u BiH“, doneseni su sljedeći:

ZAKLJUČCI:

1. Stvoriti uslove za uspješnu provedbu energetske tranzicije do potpune neto dekarbonizacije energetskeg sektora do 2050., što podrazumijeva:

- Uključiti sve segmente društva u proces energetske tranzicije,
- Ubrzati aktivnosti na pripremi, donošenju i implementaciji nove zakonske regulative i potrebnih podzakonskih akata, te izradi i usvajanju strateških i planskih dokumenata – NECP (National energy and climate plan), studije, mape puta,
- Stvarati uslove za intenzivno investiranje u projekte obnovljivih izvora,
- Provesti pravednu tranziciju ugljenih regiona,
- Osigurati stručne kadrove svih profila i potrebna sredstva za investicije,
- Energetske tranzicije voditi koordinirano, kontrolirano i transparentno.

2. Što prije uspostaviti organizovano tržište energije:

- S ciljem brzog formiranja berze potrebno je razriješiti zakonske osnove za to, te nakon što se steknu uslovi, pristupiti njenom formiranju,
- Donijeti mrežna pravila CACM (Capacity Allocation & Congestion Management – Dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjima) koja će definisati status NEMO-a (Nominated Electricity Market Operators - Nominovani operator tržišta električnom energijom), te pristupiti njegovom formiranju nakon što se zato steknu uslovi,
- Nije potrebno čekati na nove zakone, postojeće zakonodavstvo sasvim je dovoljno da se započne sa procesom, ali uz odgovarajuće odluke Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i DERK-a i generalnu saglasnost entitetskih ministarstava, entitetskih regulatora, elektroprivreda itd...,
- Izbor strateškog partnera je od najveće važnosti (mogu biti napr: NORDPOOL, EPEX...),
- Paralelno raditi na regionalnom povezivanju i ispunjavanju uslova zato.

3. Povećanje energetske efikasnosti je jedan od uslova za uspješnu energetska tranziciju:

- Smanjiti energetska intenzitet stambenog prostora (ispuniti zahtjeve EBRD-a, implementacija Strategije obnove zgrada, implementacija eko-označavanja, izrada operativnih planova obnove zgrada; uspostava energetske menadžmenta u institucijama; uspostava održivog sistema finansijskih mehanizama za poboljšanje energetske efikasnosti javnog sektora),
- Smanjiti energetska intenzitet u industriji (unapređenjem zakonodavnog okvira u cilju uspostave redovnih energetske pregleda; uspostava održivog sistema finansijskih poticaja za poboljšanje energetske efikasnosti; uspostava sistema energetske usluga za uštedu energije u industrijskim procesima),
- Smanjiti energetska intenzitet transporta (promocija elektrifikacije saobraćaja i transporta, posebno u gradskim sredinama; unapređenje zakonodavnog okvira koji bi omogućio upotrebu ekološki čistih vozila; uspostava finansijskih poticaja za nabavku energetske efikasne vozila; promocija modernizacije cestovnih vozila; promocija javnog gradskog prevoza kako bi se smanjila potreba za korištenjem individualnih vozila; promocija sistema integriranog i inteligentnog saobraćaja),
- Povećanje energetske efikasnosti u grijanju i hlađenju (provođenje analiza troškova za povećanje energetske efikasnosti; visokoefikasna kogeneracija sistema daljinskog grijanja i hlađenja; uspostava zakonske obaveze vršenja analiza troškova i koristi; usklađivanje odredbi vezanih za garancije o porijeklu električne energije iz visokoefikasne kogeneracije),
- Smanjenje gubitaka u proizvodnji, prenosu i distribuciji energije (procjena mogućnosti za povećanjem energetske infrastrukture; donošenje mjera za uvođenje cjenovno efikasne poboljšanja energetske efikasnosti mrežne infrastrukture; usklađivanje legislative sa EU direktivama i to: u oblasti promocije odziva potražnje u efikasnom upravljanju mrežom, u oblasti mrežnih tarifa i regulative, te oblasti projektovanja i funkcionisanja mreže).

4. Dati finansijsku i tehničku podršku istraživanju, inovacijama i konkurentnosti, bitnim za energetska tranziciju

- Implementacija novih tehnologija za dostizanje ciljeva energetske tranzicije: (istraživačko razvojna strategija BiH; fokus na korištenju obnovljivih izvora; pametne mreže; integracija prosumera; uspostava energetskih zadruga; saradnja domaćih kompanija sa ključnim proizvođačima opreme),
- Kompetentan stručni kadar (saradnja između univerziteta, privrede, vlada, ministarstava, korisnika tehnologija; permanentno obučavanje uposlenika iz kompanija; povećanje broja istraživačko-razvojnih projekata),
- Transfer tehnologija i znanja (saradnja između realnog sektora i univerziteta; saradnja sa međunarodnim institucijama; podsticati formiranje privremenih kompanija za transfer tehnologija; podsticati patente i inovacije u realnom sektoru),
- Stvaranje povoljne socio-ekonomske klime (transparentno predstavljanje ciljeva energetske tranzicije sa svim pozitivnim i negativnim stranama; medijska kampanja za racionalno korištenje energije; razvijanje svijesti građana o njihovoj ulozi kao aktivnog sudionika u energetskom sektoru),
- Decentralizacija energetskog sistema (podsticanje istraživačko razvojnih projekata u cilju uspostave energetskih sistema budućnosti; uključivanje prosumera u energetski sektor; formiranje energetskih zadruga; inteziviranje korištenja smart tehnologija; podsticati lokalno skladištenje energije; implementacija korištenja otpada).

5. Energetska tranzicija će direktno i indirektno uticati na privredni razvoj:

- Preduzeća će morati da usvoje prakse upravljanja energijom (direktni uticaj),
- Cijene ugljika će imati značajan uticaj na preduzeća koja izvoze u EU (indirektan uticaj),
- Energetska tranzicija je prilika za preduzeća da smanje potrošnju energije primjenom mjera energetske efikasnosti,
- Preduzeća će imati mogućnost da sama proizvode energiju kao prosumeri i time umanje troškove,
- Preduzeća će se prilikom ulaganja u troškovno isplative i energetski efikasne projekte i tehnologije susretati sa finansijskim, administrativnim i organizacionim preprekama.

6. Ostalo

- Da operatori sistema počnu raditi posao za koji su formirani i plaćeni,
- Da elektroprivredna preduzeća priključe sve novoizgrađene proizvodne objekte,
- Što prije donijeti Zakon o obnovljivim izvorima energije u Federaciji BiH.